

TERRITORIS INDEFINITS

Perspectives sobre el llegat colonial

- ▶ *Territoris indefinits* reflexiona sobre la noció de territori en un sentit expandit del terme, que va més enllà de la geografia i comprèn qüestions d'identitat, cultura, història i temps, dins el marc del llegat colonial.
- ▶ A través de l'obra d'artistes provinents de geografies i diàspores diverses, l'exposició analitza l'empremta persistent de la repressió colonial i el desempoderament de les poblacions natives. La colonització no va ser només territorial i econòmica, sinó també cultural a través de la imposició d'estructures de coneixement i formes de representació.
- ▶ L'evocació de la memòria i la revisió de narratives històriques posen de manifest la manera en què estructures imposades fa segles van establir uns paradigmes que s'han perpetuat fins avui.
- ▶ Els artistes inclosos en l'exposició són: **Maria Thereza Alves, Lothar Baumgarten, Black Audio Film Collective, Alán Carrasco, Mariana Castillo Deball, Sandra Gamarra, Jeffrey Gibson, Maryam Jafri, Kapwani Kiwanga, Naeem Mohaiemen, Daniela Ortiz i Xose Quiroga, The Otolith Group, Pala Pothupitiye, Superflex, Munem Wasif i Dana Whabira.**
- ▶ Una **peça central de l'exposició** és la pel·lícula de **Naeem Mohaiemen** (n. 1969) *Two Meetings and a Funeral* (2017), que entreteixeix meticulosament imatges d'arxiu i noves filmacions amb la narració de l'historiador Vijay Prashad (n. 1967). D'altres obres exposades aborden l'empremta de la repressió i la desposseïció colonial, així com els procediments mitjançant els quals les potències imperials han exercit el control a través d'estructures epistèmiques com la cartografia política i la llengua.

Títol: Territoris indefinits. Perspectives sobre el llegat colonial **Inauguració:** Dijous 16 de maig de 2019, a les 19.30 h **Dates:** des del 17 de maig fins al 20 d'octubre de 2019
Organització: Museu d'Art Contemporani de Barcelona **Comissariat:** Hiuwai Chu

FOTOS: <http://www.macba.cat/press/territorisindefinitos2019/>

► Territoris indefinits. Perspectives sobre el llegat colonial

Roda de premsa: 16 de maig

Inauguració: 16 de maig

Dates: del 17 de maig al 20 d'octubre del 2019

Comissariada per: Hiuwai Chu, curadora, MACBA

L'abril de 1955, els representants de 29 països asiàtics i africans, la majoria dels quals acabaven d'accedir a la independència, es van reunir en una conferència a Bandung, Indonèsia, per defensar interessos comuns respecte a la sobirania nacional, la descolonització, l'antiimperialisme i el desenvolupament econòmic. La conferència internacional per establir noves aliances geopolítiques representava el 54 % de la població mundial d'aquell moment i va marcar un punt d'inflexió en l'ordre polític postcolonial. D'aquella trobada en va emergir el Moviment de Països No-alineats (MNOAL), format per nacions que compartien aquella ideologia i evitaven la bipolaritat de la Guerra Freda, i també el terme «Tercer Món».

Naeem_Mohaiemen_Two_Meetings_and_a_Funeral_©_Michael_Nast

Una peça central de l'exposició és la pel·lícula de Naeem Mohaiemen (n. 1969) *Two Meetings and a Funeral* (2017), que entreteixeix meticulosament imatges d'arxiu i noves filmacions amb la narració de l'historiador Vijay Prashad (n. 1967) per reflexionar sobre l'impuls i la solidaritat de les ideologies d'esquerra del MNOAL i posar al descobert les complexitats que en van determinar el fracàs.

Remuntant-se més enllà d'aquest moment històric, l'exposició comença amb obres que aborden l'empremta de la repressió i la desposseïció colonial, així

com els procediments mitjançant els quals les potències imperials han exercit el control a través d'estructures epistèmiques com la cartografia política i la llengua. A través de l'obra d'artistes provinents de geografies i diàspores diverses, l'exposició també assenjala els reptes de la independència i la condició postcolonial. Tal com va advertir el primer president d'Indonèsia, Ahmed Sukarno (1901-1970), en el discurs d'obertura a la Conferència de Bandung, «el colonialisme també té la seva variant moderna, en forma de control econòmic, control intel·lectual... És un enemic hàbil i determinat, i apareix disfressat de moltes maneres.»

Mariana Castillo Deball, *Nuremberg Map of Tenochtitlan*, 2013

Els artistes inclosos en l'exposició són: Maria Thereza Alves, Lothar Baumgarten, Black Audio Film Collective, Alán Carrasco, Mariana Castillo Deball, Sandra Gamarra, Jeffrey Gibson, Maryam Jafri, Kapwani Kiwanga, Naeem Mohaiemen, Daniela Ortiz i Xose Quiroga, The Otolith Group, Pala Pothupitiye, Superflex, Munem Wasif i Dana Whabira.

Territoris indefinits. Perspectives sobre el llegat colonial

LLISTAT D'OBRA

Jeffrey Gibson

Mireu fins on hem arribat
Look How Far We've Come
2017
Pintural mural
Cortesía de l'artista

La frase «Look how far we've come» [Mireu fins on hem arribat], que apareix incrustada en el mural multicolor de l'artista choctaw-chokechee Jeffrey Gibson, permet interpretacions diverses. Ara bé, si tenim en compte l'escassa probabilitat que els Estats Units siguin descolonitzats, només es pot entendre amb un sentit irònic. Els dibuixos, inspirats en motius dels natius nord-americans, també tenen reminiscències del modernisme americà, que en va agafar elements estètics i se'ls va apropiat.

Mariana Castillo Deball

Mapa de Nuremberg de Tenochtitlan
Nuremberg Map of Tenochtitlan
2013
Xilografia amb router CNC
(252m2)
Cortesía de l'artista i Barbara Wien Galerie, Berlín

Nuremberg Map of Tenochtitlan és una ampliació del mapa detallat de l'antiga capital asteca (avui Ciutat de Mèxic) que el conqueridor espanyol Hernán Cortés va enviar al rei d'Espanya el 1520, juntament amb un seguit de cartes on descrivia aquella ciutat gran, rica i avançada i la seva gent, sense ometre el ritual dels sacrificis humans. Això va ser instrumentalitzat per l'imperi espanyol per qualificar els asteques de bàrbars que calia civilitzar. El mapa, publicat per primera vegada el 1524, va ser una de les imatges dels asteques i del Nou Món que va circular més per Europa. Va capturar l'imaginari dels europeus i va guanyar molts adeptes a la causa de la conquesta del territori, tot i que la ciutat havia estat destruïda per les forces espanyoles l'any 1521.

Alán Carrasco

Chinkachiy

2019

Pintura sobre paret

Cortesía de l'artista

L'obra *Chinkachiy* (que significa eliminar o esborrar en quítxua) és un vague retrat de Túpac Amaru II (1738-1781), l'indígena que va liderar la revolta contra el domini espanyol al Perú. Molt temps després de la seva brutal execució, la seva imatge es va convertir en una icona de la independència i dels drets dels indígenes, fins al punt de figurar en diverses divises del Perú, com en el bitllet de 50 sols d'or (dissenyat per l'artista Germán Suárez Vértiz, i en el qual Carrasco basa *Chinkachiy*) o la seva última aparició, en el de 500 intis. Ara bé, després de la caiguda del govern progressista del general Juan Francisco Velasco Alvarado (1968-1975) i la reivindicació de Túpac Amaru per part del grup armat MRTA durant el conflicte intern del Perú (1980-2000), la seva figura s'ha anat esborrant progressivament del relat oficial de la història peruana. Les imatges que apareixen en els nous sols peruans des de 1991 corresponen totes a personalitats criolles o blanques.

Lothar Baumgarten

Salto (Pipa Cornuta)

1977

Vinil

Col·lecció MACBA. Fundació MACBA

En l'obra de Baumgarten destaca un profund interès pel continent americà i les seves poblacions, i l'acostament a d'altres qüestions com el pas del temps sobre la natura, el coneixement humà, l'economia i el poder. A *Salto (Pipa Cornuta)* (1977), Baumgarten restaura la memòria i reivindica un lloc i una cultura simplement restituint els noms dels rius de la Gran Sabana en llengua nativa.

Daniela Ortiz i Xose Quiroga

Estat Nació - Part 1. Exercici #1. Història. Cristòfor Colom

Nation State - Part 1. Exercise #1. History. Christopher Columbus

2013

Impressió per raig de tinta sobre paper
40,7 x 151,5 x 3 cm / 40,7 x 40,7 x 3 cm
Col·lecció MACBA. Fundació MACBA

La justificació de la colonització també es va plasmar en la construcció de monuments com una manera de cimentar la memòria històrica per part de l'Estat. *Nation State - Part 1. Exercise #1. History. Christopher Columbus* denuncia el continu enaltiment de Cristòfor Colom com a «descobridor» de les Amèriques, fins i tot molts anys després de la independència de les colònies espanyoles. L'obra, composta de fotografies del monument erigit a Barcelona per l'Exposició Universal de 1988, s'acompanya d'un text que descriu el paper de Colom en la colonització de les Amèriques.

Maria Thereza Alves

Això no és un albercoc
This is Not an Apricot
2009

Aquarel·la sobre paper
26 x 36 cm (20 unitats)
Col·lecció Samuel-Weis

This is Not an Apricot il·lustra vint tipus diferents de fruits indígenes que l'artista va trobar en un mercat de l'Amazones, als quals el venedor es referia amb una única paraula: *albercocs*. Els seus noms originals han quedat relegats a l'oblit després de dècades d'imperialisme lingüístic, que es prolonga fins avui.

Munem Wasif

Terra de territori indefinit
Land of Undefined Territory
2016
Fotografies en blanc i negre
Cortesia de l'artista i Project 88

Les vint-i-una fotografies en blanc i negre que integren *Land of Undefined Territory* constitueixen una meditació sobre la manera de definir l'espai i la nostra relació política amb el territori. El paisatge anònim que apareix a l'obra correspon a una de les zones històricament més conflictives entre l'Índia i Bangladesh, amb fronteres canviants definides per les divisions postcolonials i la guerra.

Sandra Gamarra

Mercaderia I

Mercancía I

2018

Oli sobre tela

80 x 120 cm

Cortesia de l'artista i de la galeria Juana de Aizpuru

Col·lecció particular

Mercaderia II

Merchandise II

RecursI

Recurso I

2018

Terra de color sobre tela

161 x 201 cm

Cortesia de l'artista i de la galeria Juana de Aizpuru

La pintura paisatgística i la natura morta són gèneres estretament vinculats amb l'expansió colonial europea en terres llunyanes, on han imposat una mirada occidental i han contribuït a crear la noció de l'«Altre» inferior. Sandra Gamarra hi al·ludeix superposant a les seves pintures fragments de textos d'Enrique Dussel, Victor Stoichita i Mario Rufer sobre formes de representació i poder, objectificació i monetització de la cultura a través d'un sistema de capitalisme transnacional que va ser impulsat pel colonialisme.

Black Audio Film Collective

Expedicions 1: signes de l'imperi

Expeditions 1 - Signs of Empire

1983

Pel·lícula de 35 mm Ektachrome transferida a vídeo, color, so, 26 min

Black Audio Film Collective, John Akomfrah. Cortesia de Lisson Gallery

«An investigation into colonial fantasy» [Una investigació de la fantasia colonial], diu una de les diapositives de *Signs of Empire*. La frase dona pas a una successió de fotografies d'arxiu de l'era colonial britànica que es juxtaposen amb reportatges contemporanis. Acompanyada de textos i d'una ombrívola banda sonora interrompuda per discursos polítics, l'obra resultant és una poderosa narració de constructes colonials de la identitat i del ressò que tenen encara a l'Anglaterra contemporània.

Naeem Mohaiemen

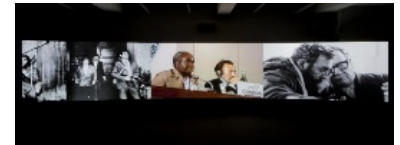
Dues reunions i un funeral

Two Meetings and a Funeral

2017

Instal·lació de vídeo de tres canals

Cortesia de l'artista i Experimenter, Calcuta

Two Meetings and a Funeral entreteixeix imatges d'arxiu amb la narració de l'historiador Vijay Prashad per reflexionar sobre l'impuls i la solidaritat de les ideologies progressistes del Moviment de Països No-alineats (MNOAL). També posa al descobert les complexitats que en van determinar el fracàs a través d'una crònica del gir crític que va fer Bangladesh des del socialisme a l'islamisme amb el suport de l'Organització per a la Cooperació Islàmica. La pel·lícula es centra en la reunió del MNOAL a Alger el 1973 i en una trobada del seu contrapunt ideològic, l'Organització per a la Cooperació Islàmica a Lahore el 1974.

Pala Pothupitiye

Colombo Fort

2016
Pintura acrílica i tinta sobre impressió sobre paper entelat
56 x 76 cm

L'altre comerç
El otro comercio
The Other Trade

2016
Pintura acrílica i tinta acrílica sobre impressió sobre paper entelat
81 x 245 cm

Mapa de Ptolomeu de Sri Lanka
Mapa de Ptolomeo de Sri Lanka
Ptolemy's Map of Sri Lanka

2016
Pintura acrílica i tinta sobre impressió sobre paper entelat
56 x 76 cm

Mapa de Kilinochchi
Kilinochchi Map

2016
Llapis i tinta sobre plànol imprès sobre paper
65 x 91 cm

Mapa de Vavuniya
Vavuniya Map

2016
Llapis i tinta sobre plànol imprès sobre paper
65 x 91 cm
Col·lecció Singapore Art Museum

La cartografia és una eina poderosa: les seves línies institucionalitzen fronteres i els seus textos legitimen la toponímia. A *Other Maps Series*, Pothupitiye presenta cartografies reimaginades a través de narracions profusament il·lustrades sobre mapes oficials que barregen mitologia i història colonial. També detalla la història de Sri Lanka i les ocupacions portuguesa, holandesa i britànica, així com la guerra civil

que va assolir el país durant més d'un quart de segle; tot plegat fa trontollar la idea d'una rígida sobirania territorial.

The Otolith Group

El nucli de la gran unió

Nucleus of the Great Union

2017

Vídeo HD color, so, 32 min 30 s

Cortesía dels artistes i LUX, Londres

La pel·lícula *Nucleus of the Great Union* revisita el viatge que el novel·lista afroamericà Richard Wright va fer a la Costa d'Or (Ghana) el 1953 per acompanyar el Partit de la Convenció del Poble en la campanya per independitzar-se del govern britànic. El film és un buidatge i reconfiguració digital de l'arxiu de més de 1.500 fotografies que va fer Wright durant el seu viatge i que s'ha mantingut inèdit. En un moment colpidor de la pel·lícula, la narradora, Saidiya Hartman, explica que uns nens ghanesos li van dir que els hauria agradat tenir avantpassats esclaus perquè així ara ells podrien ser tan rics com els americans.

Superflex

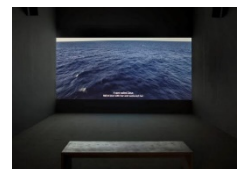
Kwassa Kwassa

2015

Vídeo digital, color, so, 17 min

Encàrrec de Beaufort Beyond Borders 2015 i Marrakech Biennale 6

Amb el suport del Danish Art Council

Kwassa Kwassa significa vaixell inestable. La pel·lícula narra poèticament la història recent de Mayotte, una de les antigues illes de la República Islàmica Federal de les Comores que va triar ser recolonitzada pels francesos el 2011 i es va convertir en una regió ultraperifèrica de la Unió Europea, separada per menys de vuitanta quilòmetres dels seus veïns independents més propers. La construcció de petits vaixells de fibra de vidre fets a mà i els viatges que s'hi poden fer són el tema principal d'un treball que

constitueix una meditació visual sobre la migració, l'economia, la ciutadania i la història.

Kapwani Kiwanga

Flors per a Àfrica

Flowers for Africa

2014-2017

Centres florals

Col·lecció Cristophe Guillot, cortesia Galerie Poggi, París

Col·lecció particular, cortesia Galerie Poggi

Col·lecció FRAC Poitou-Charentes

Col·lecció FRAC Provence Alpes Côte d'Azur

Col·lecció FRAC Île de France

Cortesia Goodman Gallery, Johannesburg

Cortesia Galeria Tanja Wagner

Cortesia NOMAS Foundation, Roma

Flowers for Africa reviu la memòria històrica mitjançant la reconstrucció d'arranjaments florals a partir de fotografies d'arxiu relacionades amb les cerimònies d'independència als països africans. Els arranjaments florals són interpretacions realitzades per un florista professional a partir de les fotografies històriques proporcionades per l'artista. En el transcurs de l'exposició es deixa que les flors es marceixin, al·ludint a nocions d'impermanència i flux, així com als reptes que planteja la independència.

Maryam Jafri

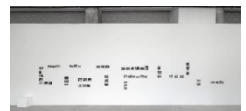
Dia de la Independència 1934-1975

Independence Day 1934-75

2009 (en procés)

54 fotografies en blanc i negre

Cortesia de l'artista i La Veronica Galleria, Modica

A través d'un treball d'investigació de més de 30 arxius als països d'origen, *Independence Day* reuneix fotografies de les primeres celebracions del Dia de la Independència en antigues colònies de l'Àfrica, l'Àsia i l'Orient Mitjà. Organitzades segons la tipologia de l'esdeveniment, les imatges posen de manifest fins a quin punt les noves nacions han mantingut l'estètica, el protocol i de vegades els sistemes de governança dels seus antics colonitzadors.

Dana Whabira

Llum solar negra

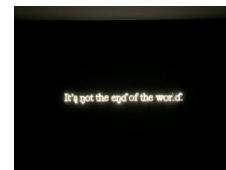
Black Sunlight

2017

Vídeo, b/n, so, 2 min 2 s i llum de neó

21 x 356 cm

Cortesia de l'artista

La llengua com a eina de repressió i manipulació és, un cop més, motiu d'anàlisi en l'obra *Black Sunlight*. El títol s'inspira en la novel·la de culte de Dambudzo Marechera, prohibida a Zimbàbue el 1981 per obscena i eurocèntrica. Escrita amb lletres de neó apareix la frase «It's not the end of the world» [No és la fi del món], amb la lletra *L*, que no existeix en llengua xona, enfosquida per crear un altre significat [*word*, paraula]. Juntament amb un vídeo d'una classe de xona que inclou fragments d'entrevista amb Marechera, l'obra denuncia les calculades interpretacions errònies de la llengua indígena i com sovint s'ha al·ludit al nacionalisme africà per justificar règims totalitaris arreu del continent.

Territoris indefinits. Perspectives sobre el llegat colonial

ACTIVITATS RELACIONADES

CONFERÈNCIA

El discurs més breu a càrrec de Naeem Mohaiemen

Naeem Mohaiemen fa servir assaig, fotografia i pel·lícules per explorar utopies fallides dins de les narratives històriques de l'esquerra internacional. El seu film *Two Meetings and a Funeral* (Dues reunions i un funeral, 2017), que es mostra a l'exposició *Territoris indefinits*, exposa l'impuls i la solidaritat de les ideologies d'esquerra del **Moviment de Països No-lineats (MNOAL)**, així com els defectes que van determinar el seu fracàs.

En aquesta ponència, **Mohaiemen analitza una figura «marginal» de la conferència del MNOAL celebrada a Alger el 1973**, tot posant el focus d'atenció en moments que **al·ludeixen als futurs conflictes interns**.

El discurs del ministre d'Afers Exteriors de Singapur, S. Rajaratnam, està programat per al cinquè dia, quan hi ha menys assistència de públic i l'atenció s'ha esvaït. Rajaratnam es refereix, primer, al discurs que ha preparat i entregat per endavant a l'equip d'intèrprets. Però, com que tothom ja en té una còpia impresa, decideix saltar-se el text oficial i fer comentaris improvisats: «Tindran dos discursos pel preu d'un bitllet d'avió. I serà el discurs més breu d'aquesta conferència.»

Diu això després de dies de ponències de denúncia grandiloqüents, potser com una referència indirecta als discursos de durada de rècord del cubà Fidel Castro i del iugoslau Josip Broz Tito (de més d'una hora cadascun). Després d'aquesta ruptura del protocol venen comentaris punyents sobre el comerç, la cooperació econòmica, el control de natalitat i la dependència del petroli. Però quan les càmeres de televisió enfoquen el públic, es veu que hi ha molts líders mundials que no s'han posat els auriculars de la traducció.

A la pel·lícula de Mohaiemen, la distribució és una altra: Castro i Tito només hi fan aparicions fugaces, mentre que la veu de Rajaratnam guia el capítol de Nova York i Alger. El moment del «gir» en la solidaritat del tercer món no el va determinar tan sols la dependència fatal respecte a l'energia del carbó cap al 1974, sinó la incapacitat de respondre a l'interrogant de Rajaratnam: «Tots estem d'acord en allò a què ens oposem, però a favor de què estem exactament?»

DIVENDRES 17 DE MAIG, 19 h

Lloc: Auditori Convent dels Àngels **Preu:** Gratuït. Amb inscripció prèvia

PARLEM DE **TERRITORIES INDEFINITS. PERSPECTIVES SOBRE EL LLEGAT COLONIAL** VISITA COMENTADA

Visitem Territoris indefinits. Perspectives sobre el llegat colonial amb el **Grup de pensament, pràctiques i activismes afro/negres (GPPAAN)**.

El programa *Parlem de...* vol generar espais de debat, a partir de les exposicions del museu, entre diferents agents i artistes de la ciutat i el públic que ens visita. És un espai de trobada que entén les exposicions com a dispositius activadors de la imaginació i generadors de discursos que sovint excedeixen les lectures previstes per la institució o preconcebudes per l'equip curatorial.

DISSABTE 1 DE JUNY, 18 h

Lloc: Planta baixa del museu **Preu:** Gratuït. Amb inscripció prèvia.

ACTIVITATS EXCLUSIVES AMICS DEL MACBA

Visitem Territoris indefinits. Perspectives sobre el llegat colonial amb **Hiuwai Chu**, comissària de l'exposició.

DIMECRES 29 DE MAIG, 18 h

Lloc: MACBA

Visita en castellà.

Exclusiu per a carnet Amic. Entrada gratuïta. Places limitades. Amb inscripció prèvia.

DIVENDRES 14 DE JUNY, 11 h

Lloc: MACBA

Visita en anglès, sense traducció

Exclusiu per a carnet Amic. Entrada gratuïta. Places limitades. Amb inscripció prèvia.

CURS

Aura Cumes: *«Seguimos vivos»: Pueblos Mayas, colonización permanente y horizontes de vida*

3, 4 i 5 DE JULIOL, de 19 a 21 h

Lloc: Auditori Convent dels Àngels **Preu:** Gratuït. Places limitades. Amb inscripció prèvia.

Dissabtes UNIQLO

DISSABTE AFROFUTURISTA

Amb la participació de **Kapwani Kiwanga**, **Colectivo Jokkoo** i el **Grup de pensament, pràctiques i activismes afro/negres**

DISSABTE 28 de SETEMBRE

Lugar: Capella MACBA **Preu:** Entrada gratuïta gràcies a UNIQLO. Places limitades.

FOTOS: <http://www.macba.cat/press/territorisindefinites2019/>

■ MÉS INFORMACIÓ A macba.cat i @MACBA_Barcelona

Segueix-nos a:

#TerritorisIndefinites

■ MACBA: Plaça dels Àngels, 1, 08001 Barcelona, macba.cat

■ **HORARIS:** dilluns, dimecres, dijous i divendres d'11 a 19.30 h dissabtes de 10 a 20 h; diumenges i festius de 10 a 15 h; dimarts no festius, tancat.

■ **ENTRADA VÀLIDA DURANT UN MES**

Premsa MACBA 934 813 356 / 934 814 717 press@macba.cat